

C(A3)1
A 40

آذربایجان ناغیلااری. آذربایجان دیلینده عرب
القیاسی ایله. ب. ب. یازیچی. ۱۹۸۵.
۳۱۲ صفحه.

موضوع و مضمونجا مختلف اولان آذربایجان
ناغیلااری خلقیمیزین عادت و عئنه لرینی، معنوی
عالمینی، آرزو و ایسته گینی، اونون خارجی و داخلی
دشمنلره قارشى چوخ عسریک مبارزه سینى ئوگره نىك
ایچون زنکین ماتریال وئریر. ناغیلااردا هر جور
استعمارچیلارا، ظلمکارلارا، مفتخورلوغا، ایکی اوزلولوکه
قارشى عموم خلق نفرتی دویولور. ناموسلی، ساده
انسانلارین حیات طرزى، یارادیجى اسکی ترنم اولونور.

A40 **آذربایجان ناغیلااری.** آذربایجان
دیلینده عرب әлифбасы ilə. Б., Язычы,
1985. 312 с.

Китабда топланан нағыллар Нурәддин Сејидовун
тәртіб етдији китабдан көтүрүлмүшдүр.

A $\frac{4802000100-153}{M-656-05}$ 28-82

C(A3)1

© Азербайжан нағыллары. Азербайжан, Баку, 1970.
© Язычы, 1985.

بیری وار ایلی. بیری یوخ ایلی. کئچمیش زمانلاردا ظالم
بیر خان وار ایلی. خان هر دفعه بیر بهانه ائله ییب. یان -
یورده کی کندلری. شهرلری اشغال ائله ییردی. اهالی نین
وار - یوخونی الینن آیردی. خانین شهرینه بیتیشیک بیر کند
وار ایلی. اورانی توتماق چوخ چتین ایلی. چونکه کنده دنیا
گورموش عقللی قوجالار خانین حبله لرینه هر دفعه جواب
وئریر. اونو مغلوب ائدیردیلر.
گونلرین بیرینده خان ئوز آداملارینی باشینا بیغیب همین
کندی توتماق اوچون تدبیر ایستهدی. خانین باش مصلحتچیسی
دئی:

- نه قتر که. او کنده عقللی. دنیا گورموش آداملار وار.
اورانی توتماق چتین اولاجاق. یاغشیسی بودور که. اولجه
اونلاری بیر بهانه ایله آرادان گوتورک. سونراسی آساندیر.

عقللی اوشاق

خان بو تکلیفی بگندی. ائله همین گونو ئوز آداملارینی
پانینا چاغیرتدیریب تایشیریق وئردی که. نه تهر اولور -
اولسون گندیب او کندين باش بیلن آداملارینی. قوجالارینی
آلدادیب بورا کتیره سینتیر.
خانین آداملاری هامیسی عین وقتده کنده دولوب عره سی
بیر قوجانین ائوینه گئتدیلر. اونلار حبله یه ال آتیب دئدیلر:
- بیزیم خانیمیز بیر مسئله ده برک چتین لیکه دوشوب.
او اسیدینی سیزه باغلا ییب کمک ایسته ییر. دئییر که. بیرجه
گونلو که منه مصلحت وئرمک اوچون پانینا گلسینلر.
قوجالار یاری خوش. یاری ناراضی علاج سیز قالب خانین
آداملاری ایله گئتدیلر.
خان قوجالارین کتیریلدیگی نی گوروب امر ائله دی هامی -

سیتی زندانا سالدیلار. بو طرفدن خان همین کنده گتمک
اوچون آتلی چاغیردی. اونا اوج آلمآ وئریب دئی:

— بو آلمالارین بیری بیری ایلیک، او بیری ایکی ایلیک.
اوچونجو ایسه اوج ایلیکدیر. آلمالاری آپارارسان همان کنده.
جماعتی میدانا بیضیب دیهرسن که، خان امر ائلهیب که،
بونلارین نجه ایلیک اولوغونو تاپسینلار. اونلارا اوج گون
وقت وئیرم. تاپا بیلمهسه لر اوندا کنی اشغال ائدهجکم.
اگر بو سری تاپان اولسا همین آدام یانینا منیم خوشلادیغیم
حیوانلا گلهلمی دیر. هم ده او ائله آدام اولمالیدیر که، بوجا
منن هونور اولسون. من اونا آشاغیدان بوخاری باخیم.

چاپار آتلانیب خاتین تاپشیریمی نی دئمک اوچون همان
کنده گلی. جماعتی بازار میدانینا بیضیب احوالاتی سویلهدی.
چاپار آلمالاری وئریب گری قایتتی. کتدین جماعتی نه قدر
فکرلشی، آلمالارین سربنی تاپا بیلمه دیلر.

بو کنده قوجا بیر قارینین احمد آدلی بالاجا نوهسی
وار اینی. او، چوخ عقللی، هم ده قوجاق اوشاق اینی. همین
گنجه احمد سره کیمی یاتا بیلمه دی. چوخ فکرلشی. سئوللارا
جواب تاپا بیلمه دی. آخردا یادینا دوشدی که، بو ایشده
بویوکلردن مصلحت آلماق لازمدیر. نه نه سیننن خیر آلی که،
کتدی بیزده هیچ قوجا، عقللی کیشی لردن قالان وارمی؟ قاری
دئی:

— بالا، کتدین گناریندا بیرجه نفر یاشی یوزدن موتیمیش
بیر قوجا قالب، شکست اولوغو اوچون خاتین آداملاری اونو
آپارما ییلار.

— احمد سحر تزدن دوروب همین قوجانین یاتینا گتتی
کوردی بیر نورانی کیشی دیر. ساچی — ساققالی آغ آبیاق قار
کیمی، گوزلری توتولوب، قیجاری شکست اولوب، یرینن
تری نه بیلیمیر. احمد ادب — ارکانلا قوجایا سلام وئردی. اونون
یانینا مصلحت گلدیگی نی سویله دی.
قوجا دئی:

— اوغولوم، منن نه مصلحت ایسته ییرسن؟
احمد خاتین شرطلری نی قوجایا سویله ییب اوندان کمک

ایستهدی. قوجا الینی آلتینا قویوب، بیر قدر قکرلشیدی. سونرا
سئواللارین جوابینی نئجه تاپماقی احمده ئویرتدی. آخردا دئدی:
— اوغول، بیرجه سری من بیلمیرم. گرك اونو ئوزون
تاپاسان. او دا خانین مانسی حیوانی خوشلاماسیدیر. بونون
اوجون بیرجه چاره وار. گرك بیر یوللا خانین شهزینه کچمه—
سن، چوخ احتیاطلا، تئیرله بو سری ئویره نه سن.
احمد دئدی:

— ائله بو ساعت گئدیرم همان سری ئویرنمکه.
احمد قوجادان چوخ راشی قالدی. ائودن چیخیب گئتمک
ایسته بنده حیطه بیر قوجا آروادین اوجاق قالماق اوجون
چور — چوپ بیقه بیقی نی گوردی. بو قوجانین باجی سی ایلی.
قوجانین باجی سیندان باشقا هیچ کیمسه سی بوخ ایلی. احمد
دئدی:

— آی قاری، بو چور — چویی نئله بیرسن؟
قاری دئدی:

— اوغول، اودونوموز قورتاریب مشه به گئده تیز
بوخدور، اودور که، چور — چوپ بیغرام.
احمد قاریدان بالتا، بیرده چاتی ایستهدی. قاری گتیریب
وئردی. احمد گتیریب مشه دن بیز یکه شله اوتون قیردی. چاتی
ایله باغلایب دالینا شله هدی. گتیریب قوجانین حیطینه توکوب
گئتدی.

احمد گئده — گئده اوره گیتده تدبیر توکوردی گورسون
نه یوللا خانین سرینی ئویرنسن، ائله که، خانین شهزین
کنارینا چاتدی. گوردی هر رز آدامدان بیر الی قیلینجلی
گورتچی لر دایانیب، اوتلارین یانیندان کئچمک ممکن دگیل. اما
کنفین لاپ کناریندا خانین قویون سوروسو گوی چمن لیکده
اوتلاییر. قویون لار گاه بو طرفه، گاه او طرفه کئچیرلر. احمد
بونو گورن کیمی ئوزونو وئردی ئوز کندلرینده کی چوانلاری—
نین یانینا، احوالاتی اونا سویله ییب، خواهش ائله دی که،
قویونون بیرینی کسین، دری سیتی بوتوو چیخاریب وئرسین
اونا، چویان بش دققه نین ایچینده بیر یکه قوچی کسین
دری سیتی بوتوو چیخارتی. احمد درینی بیر دستمالا بوکوب

دوز گلی خانین سوروسو اوتلایان بره. او، بیر آغاجین آلتیندا
قویون دریسینین ایچینه کویب باشلادی ایملکله به -
ایملکله به سورویه طرف گئتمکله، چلد ئوزونو وئردی قویونلا-
رین آراسینا، گندیب بیر خیل آرائی درین چیخی، درینی
قاتلابب بوکلی ینه دستمالا.

احمد باخیب گوردی اوزاقدا سورونون چوبانی گوی اوتون
اوستونده اوزانیب، چوبان پایاتیسی چالیر، یانیندا دا بیر
کئچی وار، کئچی نین بوینورلاری، اوستو- باشی پار - پار
پاریلدا ییر، بیر قتر باخینا گندیب گوردی کئچی نین بوینور-
لارینی قیزلا توتیلار، بوینونا قیزیلدان زینقیرو تاخیلار،
اوستونه تبرمه دن شال سالیلار، داها باشی نیری نه آغریدیم،
کئچی نی ائله بره ییبلر که، آدام باخاندا معطل قالیر، احمد
باشلادی کئچی به باخماغا، چوبان اونو گوروب دئدی:

- آی بالا، نه چوخ باخیرسان؟

احمد دئدی:

- آی چوبان قارداش، من بئله کئچی گورمه ییشم، اونا
گوره باخیرام،
چوبان دئدی:

- سن بو شعرین آدامی دگیل سن؟ بو کئچی نی گورمه یین
آدم بوغلتور،

احمد گوردی چوبان اونو تانیسا ایبئلر بسر کئچر،
اودور که، دئدی:

- من هیچ بردن گللمه ییشم، ائله بو شهرده اولورام، اما
نه تم منی بو وقته کیهی ائون هیچ بره بوراخماییب، اودور
که، همین کئچی نی ده گورمه ییشم،
چوبان دئدی:

- بالا، اوندا ییل و آگاه اول که، بو بیزیم خانین کئچی-
سیدر، او، اوشاقلیقه ان کئچی نی چوخ خوش لایاریش، همین
کئچی نی خانین امری ایله بئله بره ییبلر.

احمد بو خبری ائشیدندن سئویندیگینن بیلمه دی نئله-
سین، تئز قایتدی گری، بیر آز چوباندان آراناندان سونرا
قویون دریسینی دستمالدان آچیب کوردی ایچینه، ئوزونو

ووردى قويونلارنى آراسىنا. سورونە - سورونە كىچىب كىلى
ئوز كىندىرىنە. گوردى آدمىلار قالىپلار اللرى قويونلارنىدا.
بىلمىرلر نە ائىلەسىنلر. ھىبن گون خانىن سئواللارنىنا جواب
وئزمەسەلر. كىندىلى اللن چىخاچاق. احمد ايرەلى بىرىپ
دئلى:

- جماعت. منە بىر ھونلور ھو، بىردە بىر كىچى وئرىن.
كىئەجىم خانىن شەرىنە. اونون سئواللارنىنا جواب وئرىپ
كىندىمىزى خىطادان قورتاراجاغام. احمدىن سورونە ھامى
گولوشى. دئىلىر:

- بالا. يقىن سىن ئولومون بەتەب. بس قورخمورسان
كە. خانىن غىزىنە گلرسن؟
احمد دئلى:

- من خاندان قورخمورام.
آدمىلار دئىلىر:

- بالا. خان سنى گورن كىمى دىيەجك كە. يقىن سنى الە
سالىپلار. بو كىندە بىر آدم تاپمادىلار كە. مئىم يانىما اوشاق-
موشاقى گوندىلر.
احمد دئلى:

- اىستەدىكىم حيوانلارى وئرىن. دالىسى تان ايشى نىز
بوخلور.

جماعت گوردى كە. باشقا علاج بوخلور. بىر ھونلور بويىلو
ھو تاپىپ احمدى مېندىردىلر اوستونە. بىر كىچى نىن دە
بوغازىنا كىندىر باغلاپ اوجونو وئردىلر احمدە. احمد آلمالارى
دا گوتوروب باشلادى خانىن شەرىنە طرف بول گىتمەكە. خانىن
آدمىلارى احمدى آپاردىلار سرايا. خان احمدى گورن كىمى
غىزىلنى. اىستەدى اونو زندانا سالدىرسىن. اما كىچى نى
گوروب فكرلىشى كە. سئواللارنىمىن بىرىنى تاپىپلار. گورك
او بىرىلرىنە نىجە جواب وئرمەجىكلر. اودور كە. دئلى:

- بالا. من دئىمىشەم كە. يانىما گوندىرىكىنيز آدمىن
ھونلور اولمىلى دىر. من گورك اونولا دانىشاندا آشاغىدان
بوخارى بىيا باخىم. بس بونا نىە عمل ائىلەمەدىنيز؟
احمد دئلى:

— خان ساغ اولسون، مگر گورمورسونوز که، من دوه نین
اوستونده سیزدن چوخ هونلوردهم، موزو ده آشاغیدان
بوخارییا مننه باخیب داتیشیرسینیز، ائله سیز دئیهن دیر ده،
خان دئدی:

— آخی سن دوه دن دوشرسن منیم دیریممن ده آشاغیدا
دایانارسان.
احمد دئدی:

— من نیه دوه دن دوشورم که، سننن ده آشاغیدا دورام،
خان گوردی اوشاق چوخ حاضر جواب دیر، اودور که، دئدی:
— بالا، دی گورک آلمارین سری نه دیر؟
احمد دئدی:

— خان ساغ اولسون، سیزین شرطی نیز اولان کیمی منیم
ده شرطیم وار، امر ائله یین جماعتی بیفشین لار شهر میداننا،
اورادا آلمارین سوننی آجیب دئیم.
خان نه قتر ائله دی که، بورادا دی، اوغلان راضی اولمادی،
خان دئدی:

— سن که، بئله ترسیلک ائله ییرسن آلمارین سوننی
فوز دیهه بیلمه سن بوینونو ووردوراجاغام،
احمد دئدی:
— من راضی یام.

بلی، خان امر وئردی شهر میدانیندا تخت قورولوز،
جماعت هامی سی اورا بیفشیدی، خان دا بیر دسته آداملا میداننا
گتیدیلر، احمد ایره لی بریب دئدی:

— خان ساغ اولسون، من سئوالارین جوابی نی دور تاپسام
بیریم کندیمیره توخونمالی مان، بیرده زندانا سالدیفین
توجالاریمیزی آزاد ائله ملی سن، تاها بیلمه سم نه ایسته ییرسن
ائله.

خان سوز وئردی که، شرطلره راضی دیر،
احمد بیر قاب سو ایسته دی، او ساعت گتیدیلر، او،
آلمارین اوچونو ده سویا سالدی، آلمارین بیری چوکلی
سویون دبیینه، ایکینجی سی قالدی سویون اورتاسیندا،
اوچونجوسو ایسه لاپ سویون اوزونده اوردو.

احمد دئى:

– يېرىنچى بو ايلكى تازا آلما اولدوغو اوچون جانى
شيره ليدير. آغردير. اودور كه. چوكلى قابين ديبينه. ايگينچى
آلما كئچن ايلكى دير بير قدر سويونو چكيپ. قوروبوب ديبه
سويون اورتاسيندا قالدى. اوچونجو آلما ايسه اوج ابل
بوندان اولكى دير. او تمام سويونو چكيپ. بونكولله شيب
اونا گوره ده سويون اوزونده اوزور.

خانين آداملارى گورديلر احمد دوز دئى. اودور كه.
قالدبلار معطل. خان فكرينى دگيشمك ايستهدى. اما گوردى
كه. اوندا جماعتين آراسيندا حرمتتن دوشهچك. علاجى كسيلدى.
قوجالارى زندانان آزاد ائلهدى. كنده توخونما يانجاغينا سوز
وئردى.

احمد قوجالارى دا گوتوروب ئوز كندلرينه قايتتى. كند
جماعتى بو شاد خبرى ائشيديب احمدين قاباغينا چيخديلار.
اونا «آفرين» دئيپ. آلقيش ائلهديلر.
بالاجا احمد ئوز عقلى. باجاريغى و تدبيرى ايله كندى
خلاص ائلهدى.

گويدن اوج آلما دوشدى. بيرى ناغيل سويله بهنين. بيرى
مسلحت وئرن قوجانين. بيرى ده احمدين.